

има години, през които плодовитостта се повишава. Такива са 1950, 1955 г. (почти незабележимо) и периодът от 1965 до 1975 г. (времето на действие на Указ за насърчаване на раждаемостта, обн., ДВ, бр. 15 от 23.02.1968 г.). През годините на втория подпериод стойността на тоталния коефициент непрекъснато нараства. От особена важност е фактът, че за 11 години измерителят е добавил към своята величина 0.40 деца - от 1.09 до 1.49 през 2008 г., докато за седем години от 1990 до 1997 г. е „загубил” близо два пъти повече - 0.72 деца.

От казаното може да се направи следното заключение: плодовитостта на жените в нашата страна трайно намалява от началото на двадесети век. Има основания да се допусне, че социално-икономическите, политическите и културните промени, започнали през 1990 г., са съдействали за достигане на минималната стойност на тоталния коефициент, която при тяхната липса не би се реализирала. Главният въпрос е докъде би намалявала плодовитостта, ако не беше кризата през 90-те години, т.е. какъв е минимумът, който щеше да бъде достигнат по естествен път. Отговорът не може да бъде еднозначен и намерен лесно, тъй като възпроизводството на всяко население е функция от множество фактори. Населението е само една от подсистемите на целия възпроизводителен процес и се намира в пряка взаимовръзка с икономическата, социалната, културната и политическата подсистема на страната. Всички те се отличават с активност и динамика, което затруднява тяхното

изучаване и управление и намирането на отговор на поставения въпрос. Този отговор се търси не само за нашето население, но и за населението на много други страни. Причината е, че изменението в равнището на плодовитост наруши всички теоретични очаквания. Според теорията на демографския преход се очакваше плодовитостта да се установи на равнище, което би осигурило просто възпроизводство на населението. Това означава тоталният коефициент да бъде около 2.1 деца. Действителността обаче е доста по-различна. В редица страни в Европа, Япония, Австралия тоталният коефициент достигна равнища под 1.5 деца, което се определя като много ниско равнище на плодовитост. Нашата страна не прави изключение в това отношение. Тенденцията в изменението на плодовитостта, която се проявява, е аналогична на тази в други страни от Западна Европа. В същото време има и определени различия, които отразяват спецификата на протичащите процеси и условията в България. Намирането на отговор на поставения въпрос изисква да се отчита свойството „инерционност” на процеса на възпроизводство на населението (качество на всяка система). То се предопределя преди всичко от установените структури на женското население - по възраст, образование, местоживее, етническа принадлежност и др., чиято промяна изисква продължителен период от време. Управлението на всеки процес, в т.ч. и на възпроизводството на населението, изисква познаването в детайли на тези структури и на механизма